

Norges Fabrikanlæg.

Norges officielle Statistik. Tredje Række Nr. 97. Statistik over Norges Fabrikanlæg ved Udgangen af Aaret 1885. Udgivet af det statistiske Centralbureau. Kristiania, H. Aschehoug & Ko. 1889. (XXV + 126 S.)

Allerede for tidligere Decennier havde Norge nogen Industristatistik, specielt en Fabrikstatistik for 1875 og for 1879. Nærværende Statistik iudeholder i Hovedsagen samme Opgaver som de tidligere udgivne Arbejder, dog tildels fuldstændigere og anderledes ordnede. Som Nyt kan særligt nævnes Opgaverne om Antallet af de ved Fabrikerne udførte »Dagværk«. »Dagværk« er beregnet saaledes: Har f. Ex. 3 Mand arbejdet i 14 Arbejdsdage, opføres $14 \times 3 = 42$ Dagværk. Har 10 Mand arbejdet i 300 Dage og desuden 2 Mand i 40 Dage, bliver Antallet af Dagværk $300 \times 10 + 40 \times 2 = 3080$. Ejere, Bestyrere og Kontorpersonalets Arbejde er ikke medregnet i Antallet af Dagværk undtagen ved saadanne mindre Industrianlæg, hvor Ejerne selv har udført Arbejder-Gerning. Børns Dagværk er regnet = $\frac{1}{2}$ Dagværk. Om Størrelsen og Værdien af den industrielle Produktion har Bureauet ikke været i Stand til at meddele Oplysning, paa Grund af de altfor ufuldstændige Opgivelser, der ere tilflydte det; men et væsenligt Moment til Bedømmelsen heraf haves i de nysnævnte Oplysninger om Antallet af Dagværk. Naar disse Oplysninger blev supplerede med Oplysninger om den i de

forskellige Industrianlæg nedlagte Kapital, vilde man formentlig kunne anstille en approximativ Beregning af den samlede Produktionsværdi.

Haandværksindustrien har man ikke medtaget. Med Hensyn til Sondringen mellem Fabrik- og Haandværksdrift har man i Reglen ladet Virksomhedens Beskaffenhed været det afgørende. Hvad angaar saadanne Industriegrene, som i den almindelige Opfattelse snart henføres til den ene, snart til den anden af disse Klasser, alt eftersom Bedriften foregaar i større eller mindre Omfang, f. Ex. Garverier, Farverier, Pottemagerier osv., har man i 1885 fulgt den Regel at anse som Haandværk enhver Bedrift, der ikke sysselsætter mindst 3 Arbejdere; denne Grænse var ved den tidlige Fabrikstatistik sat ved 5 Arbejdere. Altsaa er der i den sidste Statistik for saa vidt medtaget endel Anlæg, som den ældre vilde have strøget som for smaa. Paa den anden Side har man i 1885 strøget en Mængde Anlæg, som man tidligere medtog. Tidligere, i 1875 og 1879, medtoges nemlig som Fabriker, med en enkelt mindre Begrænsning, alle de Anlæg, der opgaves som saadanne, medens man i 1885 har udeladt af Fabriksstatistiken alle de Anlæg, ved hvilke der i samme Aar ikke arbejdedes mindst 300 Dagværk: Anlæg med 1 Arbejder er altsaa kun komne med, forsaavidt de dreves Aaret rundt (300 Dage), Anlæg med 2 Arbejdere kun naar de har været drevet mindst 150 Dage osv. Dette har naturligvis medført, at en Mængde Anlæg, navnlig Møller og Savbrug, som kun er i Virksomhed en kortere Tid af Aaret, nu er blevne strøgne af Fabrikstatistiken. Og af disse Grunde er da en Sammenligning mellem den sidste og den ældre Fabrikstatistik paa flere Punkter vanskelig eller endog umulig.

Det hele Antal Fabrikanlæg, der ved Udgangen af 1885 fandtes i Norge, udgjorde 1925, og ved dem — eller rettere ved 1922 af dem — var den gennemsnitlige Arbejderstyrke i Aarets Driftstid c. 45,000 Arbejdere, derunder indbefattet foruden de egenlige Arbejdere tillige

Formænd og Opsynsmænd, Kontorpersonale, Bestyrere, Forpagtere og Ejere, de sidste dog kun forsaavidt de selv var Ledere af Bedriften og dette var deres Hovederhverv. Det samlede Antal i Aarets Løb udførte Dagværk var noget over 11 Millioner. Godt og vel Halvdelen (51 pCt.) af disse Anlæg beskæftigede sig dels med Tilvirkning af Trævarer (Savmøller), dels med Tilvirkning af Nærings- og Nydelsesmidler (især Møller). Men den store Mængde Forretninger, der beskæftigede sig med Tilvirkning af Nærings- og Nydelsesmidler --- lidt over 30 pCt. af samtlige Fabrikanlæg — beskæftigede kun 14 pCt. af Arbejderne og leverede kun 14 pCt. af samtlige præsterede Dagværk, medens for Exempel Maskinfabrikerne beskæftigede næsten 15 pCt. af Fabrikarbejderne og leverede rigelig 16 pCt. af Dagværkerne, uagtet disse Fabrikers Tal kun var lig knap 9 pCt. af det hele Fabrik-Antal. Paa samme Maade udgjorde Textilfabrikerne kun lidt over 7 pCt. af samtlige Fabriker; men de beskæftigede over 13 pCt. af Arbejderne og leverede 15 pCt. af Dagværkerne. De fleste Dagværk (21 pCt.) udførtes ganske vist af Fabriker for Tilvirkning af Trævarer (Savværker og Høvlerier), og disse Fabriker beskæftigede ogsaa de fleste Arbejdere (næsten en Fjerdedel eller 24.4 pCt. af samtlige Fabrikarbejdere), men derefter fulgte Maskinfabriker (derunder mekaniske Værksteder og Skibsværfter) og Textilfabriker (Spinderier og Væverier), og disse to Kategorier af Anlæg hørte til de største.

Af de 1922 Fabrikanlæg, der havde meddelt specificeret Oplysning om den af dem i Aarets Løb beskæftigede gennemsnitlige Arbejdsstyrke, havde

678 Anlæg indtil	5 Arbejdere,
386 — —	6—10 —
349 — —	11—20 —
305 — —	21—50 —
132 — —	51—100 —
44 — —	101—200 —

25 Anlæg indtil 201—500 Arbejdere.
3*) — over 500 —

Af de forannævnte 1925 Fabriker fandtes 59 pCt. paa Landet, 41 pCt. i Byerne. Men Anlægene var gennemgaaende mindre paa Landet end i Byerne: omtrent Halvdelen af de udførte Dagværk faldt paa Byerne, Halvdelen paa Landdistrikterne, og for Arbejdsstyrkens Vedkommende var Forholdet ogsaa det, at Landdistrikterne kun tog lidt over Halvdelen, Byerne tæt op imod Halvdelen.

Omtrent Halvdelen af samtlige Fabrikanlæg var i Drift hele Aaret. Hvis man procentvis fordeler Anlægene, for hvilken Driftstiden var opgivet, efter dennes forskellige Længde, faar man nemlig:

under 3 Maaneder var i Drift 4.6 pCt. af Anlægene,			
3—6	—	- - -	11.3 - - —
6—9	—	- - -	17.4 - - —
9—12	—	- - -	17.1 - - —
12	—	- - -	49.7 - - —

Den gennemsnitlige Driftstid, beregnet ved at dividere det samlede Antal Arbejdere i det samlede Antal Dagværk, var 246 Dage eller paa det nærmeste 10 Arbejdsmaaneder à 25 Dage.

Indenfor de forskellige Hovedgrupper af Fabriker er Driftstid-Forholdet naturligvis meget forskelligt. Metalfabrikerne, Textilfabrikerne, Fabrikerne under Papir- og Læderindustrien, Fabrikerne, der tilvirke Næringsmidler, Klædningsstoffer m. m. var gennemgaaende i Gang den største Del af Aaret, hvorimod for Exempel Anlæg for Trævare-Tilvirkning hvilede en stor Del af Aaret. Der er ingen Tvivl om, at Fabrikerne nu gennemgaaende holdes bedre i Drift Aaret rundt end tidligere; men paa Grund af Fabrik-

*) Nydalens Spinderi og Væveri 983 Arbejdere (251,000 Dagværk), Martens, Olsen & Ko.s mekaniske Værksted ved Bergen 667 Arbejdere (184,000 Dagværk), Hjula Væveri, Kristiania, 615 Arbejdere (182,000 Dagværk).

statistikens Uensartethed i de forskellige Aar lader Fremgangen sig ikke nøjagtigt angive.

Af Anlægene dreves 41 pCt. ved Vandkraft, 26 pCt. ved Dampkraft.

Af den samlede Arbejdsstyrke var knap 4000 eller $8\frac{3}{4}$ pCt. Indhavere, Bestyrere, Kontorfolk, Opsynsmænd eller andre Betjente, medens Resten, noget over 41,000, dannede den egentlige Arbejderstok. Af denne var

77 pCt. voxne Mænd,
17 — — Kvinder,
6 — Børn under 15 Aar.

Af Børnene — ialt 2316 — var 1800 Drengene og 516 Piger.

Næsten Halvdelen af Fabrikarbejderne arbejdede i Textilfabriker, og forøvrigt mange især i Tobaksfabriker, Ølbryggerier, Fyrstikfabriker, Kaabefabriker o. lign. Børnene arbejde især i Tobaksfabriker, Savbrug, Fyrstikfabriker, Teglværker, Glasværker, Rebslagerier, Spinderier. I Textilfabrikerne var ikke mindre end 58 pCt. af Arbejderne Kvinder og desforuden 5 pCt. Børn. I den kemiske Industri er 29 pCt. Kvinder og 11 pCt. Børn. I Beklædningsgenstande-Fabrikerne 80 pCt. Kvinder.

Af Fabriksanlægene ejedes c. 25 pCt. af Aktieselskaber.

Af Fabrik anlægene skrev 72 pCt. sig fra Tiden før 1876, 14 pCt. fra 1876—80, 14 pCt. fra 1881—85.

De vigtigste Fabrikdistrikter ere:

	Antal Anlæg	Arbejdere	Dagværk Mill.
Kristiania med Omegn	301	13000	3.4
Bergen — —	103	4000	1.1
Fredrikstad — —	45	4000	0.9
Drammen — —	115	2400	0.5
Fredrikshald — —	38	1900	0.5
Thronbjem — —	59	1400	0.4

Pr. 1000 Indvaanere taltes af Fabrikarbejdere i

Fredrikstad Distrikt	105
Fredrikshald —	101
Kristiania —	85
Skedsmo —	75
Bergen —	64
Drammen —	59

I hele Riget udgjorde Fabrikarbejderne 23 pr. 1000 Indv., — i Landdistrikterne 15, i Byerne 47.

Værdien af de til Norge indførte Industriprodukter var i de sex Aar 1883—88 henholdsvis 63, 65, 55, 52, 52 og 61 Mill. Kr.

Værdien af de udførte Industriprodukter er stegen særdeles betydeligt. Til Belysning af den store Udvikling, den norske Exportindustri har taget i de sidste 20 Aar, tjener følgende Tal:

Industri-Exportens Værdi var

i 1866—67	1. ₅ Mill. Kr.
- 1876—77	10. ₂ — —
- 1881—82	19. ₂ — —
- 1885	20. ₃ — —
- 1888	27. ₅ — —

A. P.-St.